

Sygn. akt III CSK 119/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 września 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Zbigniew Strus (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Nowicka

w sprawie z powództwa W.T., A.V., A.T., R. P., S.T. i R.T.
przeciwko Skarbowi Państwa - Lasom Państwowym Nadleśnictwu [...]
o wydanie nieruchomości,
po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 14 września 2006 r.,
na rozprawie
skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 lipca 2005 r., sygn. akt [...],

**oddala skargę kasacyjną i nie obciąża powodów kosztami
procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Powodowie wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z 27 lipca 2005 r. oddalającego ich apelację od wyroku Sądu Okręgowego w K. - oddalającego powództwo przeciw Skarbowi Państwa, Lasom Państwowym Nadleśnictwu [...]o wydanie nieruchomości położonej w S., stanowiącej lasy i grunty leśne oznaczonej jako:

1. działka ewidencyjna nr 1[...] pow. 0,10000 ha powstała z parceli 1. kat. Nr [...],
2. wydzielona część działki ewidencyjnej nr [...] o pow. 16,3100 ha powstała z parceli gr. 1 kat. Nr [...] i parceli gr. 1. kat. Nr [...],
3. wydzielona część działki ewidencyjnej nr [...] o pow. 22,0900 ha powstała z parcel gr. 1 kat. Nr [...],
4. wydzielona część działki ewidencyjnej nr [...] o pow. 21,9100 ha, powstała z parceli gr. 1 kat. Nr [...],
5. wydzielona część działki ewidencyjnej nr [...] o pow. 20,4200, powstała z parceli gr. 1 kat. Nr [...],
6. wydzielona część działki ewidencyjnej nr [...] o pow. 17,3100 ha, powstała z parceli gr. 1 kat. Nr [...],
7. wydzielona część działki ewidencyjnej nr [...] o pow. 13,3217 ha, powstała z parceli gr. 1 kat. Nr [...] i części parceli gr. 1 kat. Nr [...].

Żądając wydania tej nieruchomości, powodowie twierdzili, że władający nią Skarb Państwa – Lasy Państwowe, wbrew swemu przekonaniu, nie nabył własności na podstawie przepisów Dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz.U. 1944 nr 15, poz. 82) – określany dalej w skrócie jako dekret o lasach, ponieważ powierzchnia każdej z wymienionych parcel nie przekraczała 25 ha, wymaganej w myśl art. 1 ust. 2 dekretu o lasach.

Sąd Okręgowy ustalił, jako okoliczność bezsporną, że w chwili wejścia w życie dekretu oraz przed 1 września 1939 r. (data rozpoczęcia przez III Rzeszę drugiej wojny światowej) właścicielem lasów i gruntów leśnych objętych sporem oraz innych nieruchomości był J.T. - spadkodawca powodów, zmarły 19 lutego 1989 r. Nieruchomości te, o łącznej powierzchni 4 555,12 ha zostały przejęte na własność i upaństwowione: w części stanowiącej lasy, na podstawie dekretu o lasach (przejęcie protokolarne w dniu 10 maja 1946 r.), a w pozostałej części na podstawie dekretu PKWN z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Nieruchomości nabyte na podstawie dekretu o lasach objęte zostały księgą wieczystą Kw nr [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy w S., w której jako właściciel spornej nieruchomości, pozostającej w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo, wpisany jest w dziale II Skarb Państwa. W toku postępowania dowodowego, Sąd ustalił oznaczenia parcel katastralnych oraz utworzonych z nich działek ewidencyjnych i stwierdził, że w dniu 12 grudnia 1944 r. powierzchnia każdej z parcel nie przekraczała 25 ha. Okoliczność ta jednak nie wyłączała ich spod nacjonalizacji na podstawie dekretu o lasach, ponieważ przewidziane tam wyłączenie dotyczyło tylko parcel leśnych, należących do właścicieli (współwłaścicieli) będących osobami fizycznym, **grunty których nie podlegały przejęciu na cele reformy rolnej**. Wynika to z następującego brzmienia art. 1 dekretu o lasach: ***Lasy i grunty leśne o obszarze ponad 25 ha, stanowiące własność lub współwłasność osób fizycznych i prawnych przechodzą na własność Skarbu Państwa.***

(2) Wraz z lasami i gruntami leśnymi przechodzą na własność Skarbu Państwa, o ile stanowią własność lub współwłasność tej samej osoby:

a) wszelkie śródleśne grunty, łąki i wody,

b) grunty deputatowe administracji i straży leśnej,

c) wszelkie nieruchomości i ruchomości położone na terenie obiektu leśnego, przechodzące na własność Skarbu Państwa, niezależnie od swego przeznaczenia,

d) wszelkie nieruchomości i ruchomości, służące do prowadzenia gospodarstwa leśnego (zabudowania, urządzenia techniczne, transportowe, komunikacyjne itp.) niezależnie od swego położenia,

e) wszelkie zapasy materiałowe (remanenty) zarówno w lesie jak i zakładach przemysłowych, przechodzących na własność Skarbu Państwa.

(3) Przepisy art. (1) i (2) nie odnoszą się do lasów i gruntów leśnych:

a) stanowiących własność samorządu terytorialnego,

b) podzielonych prawnie lub faktycznie przed dniem 1-go września 1939 r. na parcele nie większe niż 25 ha, a stanowiących własność osób fizycznych, grunty których nie są objęte przepisami artykułu 2 lit. e) dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (...).

Sąd I instancji zwrócił uwagę na deklaratoryjny charakter wpisu prawa własności Skarbu Państwa w księdze wieczystej, dopuszczalnego również po uchyleniu dekretu o lasach z dniem 1 października 1990 r., ponieważ art. 6 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. 1990 r. nr 55 poz. 321) stanowi o pozostawieniu w mocy nabycia własności, które nastąpiło na podstawie przepisów dekretu.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji powodów oddalił ją włączając w zakres rozważań również okoliczności ujawnione po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy, tj. ustalenia wynikające z decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 5 maja 2005 r. w przedmiocie uchylecia decyzji Wojewody z 23 sierpnia 2004 r. stwierdzającej, że (ściśle oznaczone) parcele tożsame z przedmiotem powództwa windykacyjnego, z wyjątkiem parceli nr [...], podpadały pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Wymienioną decyzją Ministra postępowanie zostało umorzone. Okoliczności faktyczne powołane w uzasadnieniu decyzji Ministra potwierdzają, że część majątku ziemskiego J.T. została przejęta na cele reformy rolnej, a powodowie – jak stwierdził Sąd Apelacyjny nie uzyskali orzeczenia stanowiącego dowód tego, że żadna z jego nieruchomości nie podlegała przepisom o przeprowadzeniu reformy

rolnej, mimo że według oceny tego Sądu utworzenie przed 1 września 1939 r. parcel katastralnych wypełniało przesłankę podziału - istotną dla wyłączenia lasów spod działania dekretu o lasach.

Wobec wpisania Skarbu Państwa w dziale II księgi wieczystej, na rzecz pozwanego działa domniemanie zgodności wpisu z rzeczywistym stanem prawnym stanem prawnym .

W skardze kasacyjnej powodowie przytoczyli następujące podstawy:

1. **naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 1 ust. 1, 2 i 3 lit. b) dekretu o lasach w związku z art. 6 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55; poz. 321) poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym uznaniu, iż nieruchomości o charakterze leśnym, wydzielone przed dniem 1 września 1939 roku na parcele mniejsze niż 25 ha każda, a zatem podlegające wyłączeniu spod działania powołanego dekretu z dnia 12 grudnia 1944 roku, podlegają jednak nacjonalizacji na podstawie dekretu o lasach, a zatem stały się skutecznie, z mocy samego prawa, własnością Skarbu Państwa,**
2. **naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13) [dalej zwany „dekretem o reformie rolnej”] poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym stwierdzeniu, iż nieruchomości ziemskie (składające się na „pozostały majątek ziemski J.T.”) podzielone faktycznie i prawnie przed dniem 1 września 1939 roku na parcele mniejsze niż 25 ha każda, nie powiązane funkcjonalnie z gospodarstwem rolnym, a także nie przeznaczone na cele reformy rolnej, których tylko ogólna łączna powierzchnia przekraczała 100 ha podpadały pod działanie dekretu o reformie rolnej,**
3. **naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 2, art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 222 § 1 oraz 922 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie**

polegające na odmowie ochrony prawa do dziedziczenia i prawa własności powodów, mimo że pozwany nie dysponuje żadnym tytułem prawnym poza protokołem sporządzonym przez leśników w dniu 10 maja 1946 r., który skutecznie mógłby być przeciwstawiony roszczeniu windykacyjnemu Powodów,

4. **naruszenie przepisów prawa materialnego** poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na pominięciu przepisów chroniących prawo własności w dniu konfiskaty nieruchomości na rzecz Państwa bez przyznania jakiegokolwiek odszkodowania tj. art. 385 kodeksu cywilnego austriackiego, art. 99 Konstytucji Marcowej z 1921 roku (oba przepisy obowiązywały w grudniu 1944 roku) i bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania administracyjnego lub sądowego i błędne przyjęcie, że powództwo windykacyjne jest niezasadne.
5. **naruszenie art. 1 sporządzonego w dniu 20 marca 1952 roku Protokołu Nr 1 ratyfikowanego przez Polskę w dniu 10 października 1994 roku** (Dz.U. z 1995 r., Nr 26, poz. 175) do sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 roku, a następnie zmienionej Protokołem Nr 3, Nr 5 i Nr 8 oraz uzupełnionej Protokołem Nr 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1933, Nr 61, poz. 284) poprzez pozbawienie Powodów prawnie uzasadnionego oczekiwania uzyskania efektywnego korzystania z przedmiotowej nieruchomości (prawa własności nieruchomości) składających się z działek ewidencyjnych, wobec których Skarb Państwa nie legitymuje się żadnym skutecznym dowodem potwierdzającym jego prawo własności za wyjątkiem protokołu sporządzonego przez leśników w dniu 10 maja 1946 roku,
6. **naruszenie następujących przepisów Konstytucji** - art. 2 (gwarancja praworządności), art. 21 ust. 2 (zakaz pozbawiania własności na inne cele niż publiczne i bez słusznego odszkodowania), art. 21 ust. 1 w związku z art. 20 (ochrona własności prywatnej jako podstawa ustroju gospodarczego Polski), art. 64 ust. 3 i art. 31 ust. 3 (gwarancja ochrony istoty prawa własności), art. 32 (zasada równości), art. 32 (zasada proporcjonalności) -

oraz art. 1 Protokołu nr 1 sporządzonego w dniu 20 marca 1952 roku do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, ratyfikowanego przez Rzeczypospolitą Polską w dniu 4 listopada 1994 roku (Dz.U. z 1995 r., Nr 26, poz. 175), a to przez przyjęcie, że prawo własności nieruchomości objętych niniejszym postępowaniem zostało nabyte przez Skarb Państwa od ojca powodów w oparciu o dekret wydany przez niekonstytucyjny organ Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego oraz bez jakiegokolwiek odszkodowania,

Pozwany Skarb Państwa wnosił o oddalenie skargi kasacyjnej.

Prokurator Generalny, do którego Sąd Najwyższy zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedmiocie zasadności skargi kasacyjnej wyraził pogląd, że winna ona być oddalona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dochodzenie roszczenia windykacyjnego wymaga przeprowadzenia dowodu własności rzeczy, której wydania domaga się powód. W rozpoznawanej sprawie ustalono, że nieruchomość objęta roszczeniem powodów ma urzędzoną księgę wieczystą nr Kw [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy w S., z wpisem w dziale II prawa własności Skarbu Państwa uzupełnionego stwierdzeniem, że nieruchomość pozostaje w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo, będącego jednostką organizacyjną Skarbu Państwa. Art. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, (tekst jednolity Dz.U. 2001 r. nr 124 poz. 1361) ustanawia domniemanie, że prawo jawne z księgi wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Domniemanie to może być obalone (tak SN np. w wyroku z 6 grudnia 2000 r., III CKN 179/99, publ. Lex nr 51805), jednak na powodzie spoczywa wówczas ciężar dowodu (art. 6 k.c.) istnienia odmiennego stanu prawnego od wynikającego z treści wpisu, tj. przysługiwania powodowi prawa własności.

Wskazane skutki wpisu pozwanego w księdze wieczystej jako właściciela, podważają zasadność zarzutów przewijających się przez skargę kasacyjną, iż sąd udzielił ochrony pozwanemu nie legitymującemu się tytułem własności. Można przypuszczać, że przez „tytuł prawny” skarżący rozumieją dokument, konstytuujący

lub potwierdzający prawo własności, skoro stwierdzają w innym miejscu, że „protokół sporządzony przez leśników w dniu 10 maja 1946 r.” nie wystarcza do odmowy ochrony prawa własności i dziedziczenia powodów (pkt 3 i 5 zarzutów skargi) lub a contrario, nie wyłącza tytułu spadkodawcy powoda. Zarzut ten jest bezpodstawny zarówno w świetle przedstawionych wyżej skutków wpisu w księdze wieczystej, jak też ze względu na to, że skarżący nie uwzględniają trybu nacjonalizacji lasów ustalonego w dekreście o lasach i w rozporządzeniu niżej wskazanym.

W art. 8 dekretu o lasach ówczesny prawodawca (o którego legitymizacji będzie mowa niżej) zawarł upoważnienie udzielone Kierownikowi Resortu Rolnictwa i Reform Rolnych do wykonania dekretu. Na tej podstawie Minister Rolnictwa i Reform Rolnych wydał rozporządzenie z dnia 20 stycznia 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz.U.1945 r. nr 4 poz.16). Charakter nabycia lasów i gruntów leśnych oraz znaczenie protokołu wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z 22 kwietnia 1994 r., **III CZP 50/94, OSNC 1994/11/212, stwierdzając, że** następowało ono z mocy prawa, a protokół przejęcia, sporządzony w trybie § 1 i 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 stycznia 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 4, poz. 16), stanowił dowód, że określona nieruchomości przeszła na własność Państwa.

Ponieważ upaństwowienie lasów następowało z mocy prawa bez przeprowadzania jakiegokolwiek postępowania sądowego lub administracyjnego, to w państwie kierującym się standardami ustroju demokratycznego państwa prawnego, w procesie windykacyjnym powodowie mogą podnosić zarzuty, że przejęcia lasów oraz innych nieruchomości dokonano, mimo że nie były spełnione warunki do określone w ówczesnych przepisach.

W ramach tego uprawnienia powodowie podnieśli:

1. Zarzut błędnej wykładni art. 1 ust. 1, 2 i 3 lit b dekretu o lasach polegającej na uznaniu, że potwierdzony przez Sądy meriti podział lasu dokonany

przed dniem 1-go września 1939 r. na parcele nie większe niż 25 ha, nie stanowi przeszkody do nacjonalizacji tych parcel. Błąd tego zapatrywania wykazał przekonująco Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, zwracając uwagę na to, że przesłankami wyłączenia parcel leśnych spod działania dekretu o lasach, czyli spod nacjonalizacji jest nie tylko omawiane wydzielenie ale również (kumulatywnie) niepodleganie pozostałych gruntów tego samego właściciela przepisom dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Powodowie podważają jednak ustalenie dotyczące podpadania pozostałego majątku ziemskiego J.T. pod działanie dekretu o reformie rolnej, upatrując podstawę tego zarzutu w przepisie art. 2 lit. e, dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Zarzut ten jest nieuzasadniony w świetle wyników przeprowadzonego postępowania. Przede wszystkim należy podkreślić, że przejmowanie nieruchomości ziemskich na cele reformy następowało również z mocy prawa. W praktyce stosowania przepisu art. 2 ust. 1 lit.e dekretu (przepisu odpowiedniego w rozpoznawanej sprawie), podstawowym kryterium przejęcia był obszar ogólny gruntów lub obszar użytków rolnych i do tego ograniczała się kognicja organów administracji (obecnie wojewodów) decydujących o „podpadaniu” nieruchomości ziemskiej pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Przykładem takiej praktyki jest decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 5 maja 2005 r. umarzająca postępowanie w sprawie nieruchomości ziemskich J.T. W orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego – po wahaniach – nie znalazła ona aprobaty. W uchwale składu siedmiu sędziów NSA z 5 czerwca 2006 r., I OPS 2/06 Prok. i Pr. 2006/10/33 wyjaśniono, że przepis § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 roku w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. z 1945 r., Nr 10, poz. 51 ze zm.) może stanowić podstawę do orzekania w drodze decyzji administracyjnej o tym czy dana nieruchomość lub jej część wchodzi w skład nieruchomości ziemskiej, o której mowa w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia narodowego z dnia 6 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13 ze zm.).

Sąd Najwyższy podziela ten kierunek wykładni, oparty na wykładni systemowej i historycznej, przytoczonej w uzasadnieniu wymienionej uchwały. Wyjaśnia ona ratio legis postanowienia § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. 1945 r. nr 10 poz. 51 ze zm.), którego istnienie trudno byłoby nawet usprawiedliwić, gdyby jedyną okolicznością podlegającą ustaleniu była powierzchnia gruntów, tj. okoliczność faktyczna.

Dopuszczając możliwość istnienia sporu o przesłanki przejęcia gruntów na cele reformy rolnej, nie można jednak pominąć okoliczności, że nawet posiadanie stwarza domniemanie zgodności z prawem (art. 341 k.c.), dlatego w powództwie windykacyjnym ciężar wykazania, w tym przedstawienia decyzji organu administracji, stwierdzającej że nieruchomości należące do spadkodawcy powodów nie podlegały przejęciu na własność państwa na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, obciąża powoda. Jest bezsporne, że powodowie takiej decyzji dotychczas nie przedstawili, a postępowanie administracyjne toczące się w tym przedmiocie uległo umorzeniu.

Powodowie uzasadniali w skardze kasacyjnej niedopuszczalność uznania prawa własności strony pozwanej, również brakiem podstaw do wydania dekretu o lasach oraz niezgodnością jego przepisów z aktami normatywnymi wyższego rzędu.

Jeśli chodzi o pierwszą grupę zarzutów, należy stwierdzić, że brak umocowania w konstytucjach II. Rzeczypospolitej Polskiej do powołania takich organów jak Krajowa Rada Narodowa oraz Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, nie przesądza skutków cywilnoprawnych zdarzeń dokonanych przez tę władzę. Trybunał Konstytucyjny w uchwale z 16 kwietnia 1996 r. 15/95 (OTK 1996, nr 2, poz. 13) przypisał dekretem wydawanym przez PKWN skutki ustaw, tj. aktów legalnych i potwierdził swoje stanowisko w postanowieniu z 28 listopada 2001 r. SK 5/01 (OTK 2001, nr 8 poz. 266), a ustawodawca państwa współczesnego uchylając dekret o lasach ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny potwierdził stabilność skutków prawnych zmian własności dokonanych na podstawie tegoż dekretu. W świetle powołanej uchwały

Trybunału Konstytucyjnego należy przyjąć, że zmiany własnościowe dokonane na mocy dekretu o lasach stały się elementem stosunków prawnych podmiotów prawa prywatnego, dlatego na podstawie tych przepisów sąd nie jest władny orzec zwrotu znacjonalizowanych nieruchomości, gdyż nie jest uprawniony do zastępowania ustawodawcy i formułowania norm generalnych oraz abstrakcyjnych. Myśl tę wyraża również powołane przez Sąd Apelacyjny orzeczenie Sądu Najwyższego z 13 lutego 2003 r. III CKN 1492/00.

Zarzucana niezgodność z przepisami Konstytucji z 1997 r. oraz art. 1 Protokołu dodatkowego nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, przyjmuje jako podstawę uznanie wstecznego działania wymienionych przepisów Konstytucji lub Konwencji. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z 15 maja 2000 r., II CKN 293/00, OSNC 2000/11/209) wyjaśniono brak podstaw do takiej wykładni Konstytucji chyba, że wymagałaby tego ochrona podstawowych praw i wolności. Prawo do mienia - w tym własności, zalicza się do tej kategorii, jednak Konwencja chroni prawa istniejące, a nie prawo do ich uzyskania.

Uznając, że brak jest usprawiedliwionych podstaw skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił ją, uznając również, że w sprawie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności usprawiedliwiające odstąpienie strony przegrywającej od obciążenia jej kosztami procesu w postępowaniu kasacyjnym (art. 102 k.p.c.).